

opusdei.org

Тайното издание на книгата „Път“

Двама епископи от България споделят свидетелството си за влиянието, което тайният превод на „Път“ е оказал върху живота им и този на техните енорияши в края на 20-ти век, когато вярата е била преследвана в страната.

02.12.2025

Епископ Христо Пройков е роден в София през 1946 г. Ръкоположен е за свещеник през 1971 г., а през 1994 г. става епископ. От 1995 до

2024 г. е епарх на София (епископ за католиците от източен обред). Той е свидетел на преследването на българската църква до 1989 г., което включва затвор, изтезания и мъченичество. През този период една от любимите му духовни книги е първият български превод на „Път“.

Епископ Румен Станев, другият герой от видеото, е роден през 1973 г. в с. Калояново, близо до Пловдив. Ръкоположен за свещеник през 1999 г. и става епископ през 2021 г. Сега е епархиен администратор на Софийско-пловдивската епархия. Неговият опит с преследването по време на комунизма е по-скоро свързан с дискриминацията, на която са подложени католиците.

В това видео и двамата споделят спомени от годините си като свещеници, работещи с млади

хора, използването на „Път“ за лична молитва и предизвикателствата да живеят вярата си в страна, където тя е преследвана.

Монсенъор Пройков си спомня: „Като свещеник можех да служа Литургия, можех да проповядвам в църквата, но тайните служби казаха, че това е всичко, което ми е позволено да правя. Не можех да правя нищо с младежите, не можех да преподавам катехизис, всички други дейности бяха забранени. Ние все пак ги правехме, но тайно.“

„Работех с младежи, често се срещахме в галерията на църквата, където пее хорът. Бяха наистина само няколко, не много млади хора, но бяха много добри хора, които израстваха във вярата си. Особено ми харесва да си спомням онова време, когато

излизахме извън града на екскурзии. Бяхме толкова щастливи да сме заедно.“

„В онези времена на преследвания всичко беше трудно, беше опасно, но в известен смисъл имаше и романтика в това. Да кажем, че ако успееш да отидеш на екскурзия, без да се случи нищо, се чувстваш много щастлив, че нищо не се е объркало и че си изпълнил дълга си.“

„Когато „Път“ беше публикуван, преведен от един свещеник, който също беше в затвора, отец Купен Михайлов, който направи превода напълно тайно, и чрез Рикардо Естариол (който също е бил смел, ходел на Литургия всеки ден, рано сутрин, по-специално в църквата на Кармитките), той ни даде на всички много красив пример; даде ни кураж да живеем вярата си.“

„Ние дори не знаехме, че „Път“ се превежда. Всичко беше тайна между тези двамата, Рикардо Естариол и отец Купен Михайлов. В крайна сметка преводът беше публикуван тайно във Виена и се върна като малка синя книжка, която държах в колата си.“

Монсенъор Станев си спомня духовната полза, която книгата е донесла на него и на младите хора, на които служеше: „Когато започнах да ходя на църква, имаше една малка синя книжка, с този размер. Спомням си я много добре. Вероятно е била една от малкото отпечатани копия, ако не и единствената, и беше много практична, защото се побираше в джоба. Можеше да я носиш лесно и си спомням, че я четяхме много често с младите хора, когато се събирахме.“

„По-късно, по време на различни пътувания, поклонничества, събирания, играехме игри с книгата: „Избери число.“ „385.“ „Да видим какво пише там.“ Тогава всеки казваше число, всички ние... Казвахме: „А, Господ иска да ти каже нещо чрез това, чрез това, което си чул.“

„Но мисля, че „Път“ ни повлия дълбоко на всички нас по онова време, защото беше една от малкото книги, които можехме да четем, и мисля, че ни помогна по много положителен начин, защото това беше и духът на Опус Деи, който Хосемария предаваше: освещавайте дните си, освещавайте времето си, освещавайте всеки миг. Това е християнството.“

„Мисля, че за всички свещеници от онова време, както и за сестрите и за младите хора, тя е

имала огромно влияние,
положително влияние. Аз все още
я чета с голямо удоволствие, дори
с младите хора, може би само
нещо малко... малка насока за
живота, като Евангелието от
всеки ден.“

Спомени за първия таен български превод на „Път“

Следващият разказ за първия
български превод на „Път“ е взет
от мемоарите на Рикардо
Естариол „Un corresponsal en el
frío“ („Кореспондент в студа“).

„Когато и да пристигах в нова
страна или град, едно от първите
неща, които правех, беше да
разбера къде и кога мога да
присъствам на Литургия на
следващата сутрин. Това
направих и когато за първи път
пристигнах в София през 1968 г., за
да отразя срещата на върха на
Варшавския договор.“

„Един от първите хора, които срещнах в пресцентъра, беше каталунски емигрант на име Ревуелта. Той ми каза, че работи като журналист за някаква телевизия, и бързо разбрах, че е дошъл да види как двамата новопрстигнали испански журналисти (Егиагарай и аз) ще се справят с отразяването на срещата на върха.

Тъй като беше твърде късно да започвам да търся, го попитах къде мога да намеря католическа Литургия на следващата сутрин. Вероятно той нямаше официални инструкции и просто ми каза това, което знаеше: че правителството наскоро е разрешило да бъде отворена отново малка църква на католически монахини на улица „Асен Златаров“ и там намерих Литургия.

На следващата сутрин напуснах хотела рано и се насочих към параклиса. Натиснах звънеца на портата на малката градина около църквата и зачаках. Чаках дълго, докато една монахиня в кармилски хабит отвори вратата.

Попитах дали ще има Литургия и тя отговори, че да, но по-късно, в седем часа. Влязох в малката църква и макар че нямаше иконостас, разбрах, че е от източен обред. Седнах на една пейка. Постепенно пристигнаха шест души и застанаха отзад.

Чух шепот и разбрах, че съм седнал на пейката за клаузурните монахини от манастира (които не можеха да спазват напълно монашеския обет, но поне имаха пейка). Набързо се преместих. Най-накрая се появи свещеникът – самият епископ Стратиев – и

отслужи Литургия по източен обред.

През останалата част от деня се опитах да предположа какво правят лидерите на Варшавския договор, за да противодействат на Пражката пролет, за да мога да пиша за това в “La Vanguardia”. На следващия ден монахинята ме помоли да остана след Литургията, защото „настоятелката иска да говори с вас“.

Естествено, моето присъствие беше предизвикало раздвижване и шестте Кармитки там бяха малко объркани. Майка Блажена по-късно ми разказа просто за трудностите, с които се сблъскваше Кармитската обител.

Когато ѝ казах, че съм член на Опус Деи, тя отговори спонтанно: „Не знаем какво е Опус Деи, но си представяме, че трябва да е нещо

добро, защото наскоро
„Работническо
дело“ (официалният вестник на
Българската комунистическа
партия) публикува яростна статия
срещу него.“

Дадох ѝ няколко книги на
Хосемария Ескрива, които носех
със себе си, и тя уреди да говоря на
следващия ден с друг свещеник,
който щеше да отслужи Литургия.
Този свещеник беше Купен
Михайлов, източнокатолически
енорийски свещеник, прекарал 14
години в затвора.

Той беше този, който преведе
„Път“ на български език. Първото
издание трябваше да бъде
отпечатано извън България. Той
не искаше никакво
възнаграждение, но след много
настояване каза, че нова пишеща
машина с кирилица ще му бъде
много полезна.

Следващото ми пътуване до София беше за 10-тия конгрес на Българската комунистическа партия през 1971 г. Когато пристигнах за втори път, същата монахиня ме поздрави с „Христос възкръсна“.

Трябваше да отговоря „Наистина възкръсна“, но не реагирах навреме. Беше Светлата седмица според източния календар и това е обичайният поздрав сред християните от източен обред. По време на това пътуване се запознах с един млад свещеник, отец Пройков.

Бях забравил да купя пишещата машина във Виена. Попитах монахините дали биха предпочели друг подарък. Майка Блажена отказа няколко пъти, но една сестра, отговаряща за финансите, предложи автоматична перална машина.

Представих си как нося перална машина от Виена, но сестрата знаеше, че складовете на „Кореком“ в София продават точно модела, от който се нуждаят. За нула време ми даде марката, типа и капацитета.

Тези магазини продаваха качествени продукти, но само чужденци, членове на номенклатурата или българи с легална западна валута можеха да ги купуват. Същата вечер, по време на вечеря с колеги и дипломати, събрах пари. Немски колега и испански дипломат щедро допринесоха за останалата сума.

На следващия ден, вместо да присъствам на сесиите на Конгреса, помолих портиера на хотела да поръча такси. Когато то не пристигна, той ми предложи да помоля един от шофьорите на

черните мерцедеси на номенклатурата да ме закара, като му предложи дискретен бакшиш в долари.

Не мислех, че ще е възможно, но шофьорът предположи, че съм чуждестранен комунистически гост, защото носех червена значка с името си и сърп и чук. Не се изненада, когато му дадох адреса на „Кореком“: паркира където искаше, придружи ме и се обади на управителя, на когото показах бележката с подробностите за машината.

Операцията приключи бързо. Пренесохме обемистия пакет до багажника на колата и дори един портиер с въже настоя да го натовари. Благодарих му, като му казах, че не е необходимо, защото машината ще остане на партерния етаж. Шофьорът я транспортира, като едва я побра в

багажника, и въпреки правилата за движение, я закара до адреса, който му бях дал.

Когато спря пред портата на църквата, той ме погледна изненадан: „Но това е църква!“. Казах му, че наистина е църква, натиснах звънеца и го помолих да ми помогне да пренесем пералната машина. Портиерката отвори вратата, видя ме и извика цялата общност.

Беше гледка, която си заслужаваше да се види: черен Мерцедес на номенклатурата, с всички официални партийни стикери, доставящ перална машина на общност от Боси Кармититки, които придружаваха шофьора и мен, възкликвайки: „Чудо! Чудо!“ Пътуването наобратно премина в пълна тишина. Подозирам, че шофьорът

е предпочел да не разказва на
своите началници“.

pdf | документ, генериран
автоматично от [https://opusdei.org/bg-
bg/article/tainoto-izdanie-na-knigata-pt/](https://opusdei.org/bg-bg/article/tainoto-izdanie-na-knigata-pt/)
(18.03.2026)